

10^η Ενότητα (Μέρος Α)
(«Τι δε... σπουδαιότεραι»)

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΟΜΟΡΡΙΖΑ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- **προειρημένων < προ + λέγομαι:** αναλογία, αναλογικός, απολογητικός, απολογία, απόρρητος, διάλεκτος, διάλεξη, διαλογικός, διάλογος, δυσλεκτικός, δυσλεξία, έλλογος, επικός, επίλογος, επίρρημα, έπος, ιδιόλεκτος, κυριολεκτικός, κυριολεξία, λεκτικός, λέξη, λεξικό, λεξικογράφος, λεξιλόγιο, λεξιπενία, λογική, λογικός, λογοπαίγνιο, λόγος, μονολεκτικός, μονόλογος, ομολογία, παράλογος, παρρησία, πρόλογος, ρήμα, ρήση, ρητό (το), ρήτορας, ρητορικός, ρητός, ρήτρα, συνδιάλεξη, υπόλογος.

άπαιδεύτους < α- στερητικό + παιδεύω < παῖς:

διαπαιδαγώγηση, εκπαίδευση, εκπαιδευτικός. παιδαγωγικός, παιδεία, παιδευτικός, παιδί, παιδονόμος, παλιμπαιδισμός, παραπαιδεία.

έπιτροπεύσαι < έπιτροπος < έπιτροπέω + κατάληξη -εύω:

επιτροπεία, επιτρόπευση, επιτροπή, επιτροπικός, έπιτροπος.

διατρίβειν < διατρίβω: άτριφτος, διατριβή, εντριβή, προστριβή, συντριβή, συντριπτικός, τριβή, τριμμένος, τρίψιμο.

έχουσιν < έχω: ενοχή, ενοχικός, ένοχος, έξη, εξής, κατεχόμενα, παροχή, πάροχος, προσχηματικός, σχέδιο, σχεδόν, σχέση, σχετικός, σχετικότητα, σχήμα, σχολαστικός, σχολείο, σχολή.

στοχαζομένου < στοχάζομαι: αστόχαστος, άστοχος, εύστοχος, στοχασιά, στοχασμός, στοχαστής, στόχαστρο, στόχος.

πράττειν < πράττω: απράγμων, άπραγος, πράγμα, πραγματογνώμονας, πρακτικό, πράκτορας, πράξη, σύμπραξη.

ήγούμενοι < ήγοῦμαι: Αγησίλαος, αφήγηση, εισηγητής, ηγεμόνας, ηγεσία, ηγέτης, ηγετικός, ηγήτορας, ηγούμενος, καθηγητής.

ζώντες < ζήω -ῶ: ζωγράφος, ζώδιο, ζωή, ζωηρός, ζωικός, ζωντάνια, ζωντανός, ζώο, ζωογόνος, ζωοθυσία, ζωολογία, ζωομορφισμός, ζωόμορφος, ζωοπάζαρο, ζωοποιός, ζωοτροφή, ζωτικός, ζώψιο, ζωφόρος, ζωγράφος, ζωώδης.

άποικίσθαι: αποίκιση, ενοίκιο, ένοικος, κατοίκηση, μετοίκηση, οικηση, οικισμός, οικιστής, οίκος.

άναγκάσαι < άναγκάζω: αναγκαίος, αναγκαιότητα, αναγκαστικός, ανάγκη, εξαναγκασμός.

ικανῶς, ἀφικέσθαι < ἰκνέομαι –οῦμαι: ἀνέφικτος, ἀνίχνευση, ἀφίξη, ἐξιχνίαση, ἐφικτός, ἱκανοποίηση, ἱκανοποιητικός, ἱκανός, ἱκανότητα, ἱκεσία, ἱκετευτικός, ἱκέτης, ἱκνηλάτης, ἱκνος, προίκα, προικιό, προικοθήρας, προικοσύμφωνο, προικῶς.

ἰδεῖν < εἶδον του ρ. «**ὄρω**»: ἀνύποπτος, ἀόρατος, διορατικός, εἶδος, εἰδύλλιο, εἰδωλό, ἐπόπτης, ἰδέα, ἰδεοληπτικός, ἰδεοληψία, κάτοπτρο, ὄμμα, ὀπή, ὀπτικός, ὄραμα, ορατός, οφθαλμός, ὄψη.

σκοπὸν < σκοπέω –ῶ: ἀκτινοσκόπηση, ἀνασκόπηση, ἀπερίσκεπτος, ἀσκοπος, αὐτοσκοπός, βιντεοσκόπηση, βολιδοσκόπηση, βυθοσκόπηση, δημοσκόπηση, διάσκεψη, ἐπίσκεψη, ἐπισκέψιμος ἐπισκόπηση, ἐπίσκοπος, καιροσκόπος, κατασκοπία, κατάσκοπος, κερδοσκοπία, κερδοσκόπος, μικροσκόπιο, οἰωνοσκόπος, περίσκεψη, περισκόπιο, προεπισκόπηση, πρόσκοπος, σκεπτικισμός, σκεπτικός, σκέψη, σκόπελος, σκοπιά, σκόπιμος, σκοποβολή, σκοπός, στηθοσκόπιο, συνδιάσκεψη, σύσκεψη, τηλεσκόπιο, ωροσκόπιο, ωροσκόπος.

ἰδίᾳ: ἰδιόλεκτος, ἰδιόμορφος, ἰδιόρρυθμος, ἰδιοσυγκρασία, ἰδιοτέλεια, ἰδιοτελής, ἰδιότροπος, ἰδιοχρησία, ἰδίωμα, ἰδιωματικός, ἰδιώτης, ἰδιωτικός.

ἀναβῆναι, ἀνάβασιν, ἀναβάντες, καταβαίνειν < βαίνω: ἄβατος, ἀκροβάτης, ἀνάβαση, ἀναβάτης, βάδην, βαθμός, βάθρο, βακτηρία, βάση, βασικός, βάσιμος, βατήρας, βατός, βήμα, βηματοδότης, βωμός, διάβαση, διαβάτης, δύσβατος, ἐμβασμα, ἐπιβάτης, κατάβαση, μεταβατικός, παραβάτης, πρόβατο, πρόσβαση.

ἐπιτρέπεται < ἐπὶ + τρέπω: ἀδιάντροπος, ἀνατρεπτικός, ἀνατρέψιμος, ἀνατροπέας, ἀνατροπή, ἀνεπίτρεπτος, ἐκτροπή, ἐπιτρεπτός, ἐπιτροπή, ἐπίτροπος, εὐτράπελος, κακότροπος, μετατρέψιμος, μετατροπή, ντροπή, ξενότροπος, παρεκτροπή, τρόπαιο, τροπαιοῦχος, τροπή, τροπικός, τρόπος.

καταμένειν < καταμένω < κατὰ + μένω: διαμονητήριο, κατάμονος, μονή, μόνιμος, μόνος, παραμονή.

ἐθέλειν < ἐθέλω: ἄθελα, ἐθελοντής, ἐθελοντικός, ἐθελούσιος, θέλημα, θεληματικός, θέληση, καλοθελητής.

Λεξιλογικές Ασκήσεις

1. Να δώσετε τα **αντώνυμα** των παρακάτω λέξεων στα αρχαία ελληνικά διατηρώντας το γένος, τον αριθμό και την πτώση:

απαιδεύτους, αληθείας, απείρους, τέλους, βίω, βελτίστας, μέγιστον, ανάβασιν, επιτρέπειν, μετέχειν.

2. Να δώσετε **συνώνυμα** για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις στα Αρχαία Ελληνικά:

ίκανως, ήγούμενοι, ἔφαμεν, ἐπιτρέπειν, ἐθέλειν, μετέχειν

3. Να δώσετε από δύο ομόρριζα στα Νέα Ελληνικά για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

προειρημένων, ἀπαιδεύτους, πράξουσιν, μάθημα, ἀνάβασιν

4. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με τις ετυμολογικά συγγενείς τους από τη στήλη Β:

Στήλη Α	Στήλη Β
1. ἔργον	α. βωμούς
2. τιμῶν	β. ποιότητα
3. ἰδεῖν	γ. πάρεργο
4. ἀνάβασιν	δ. σχέση
5. μετέχειν	ε. κάτοπτρο
6. ποιόν	στ. εντιμότητα

5. *πράττειν, ἀνάβασιν, μετέχειν.* Να συμπληρώσετε το καθένα από τα ἑξί κενά των παρακάτω προτάσεων με ένα σύνθετο της νέας ελληνικής, το οποίο θα έχει ετυμολογική συγγένεια με τις λέξεις αυτές και θα έχει ως πρώτο συνθετικό μία από τις προθέσεις *αντί* και *σύν* (στην καθεμία από τις τρεις λέξεις, θα αντιστοιχεί ένα ρήμα και ένα ουσιαστικό θηλυκού γένους).

α. Αντί να συνεργαστείς με μένα και να πάρουμε μαζί τη δουλειά, έρχεσαι ξαφνικά και μου κάνεις χτυπώντας τις τιμές.

β. Ύστερα από τις δημόσιες διαφωνίες τόσο πολλών βασικών στελεχών, κινδυνεύει του κόμματος.

γ. Ύστερα από την ψήφιση του νέου εργατικού νόμου, θα αναθεωρηθούν οι συλλογικές εργασίας.

δ. Κανένας νόμος του κράτους δεν επιτρέπεται να στο σύνταγμα.

ε. Για την κατασκευή αυτού του τεράστιου έργου θα δύο μεγάλες εταιρείες.

στ. Η κατάσταση είναι πλέον αφόρητη και δεν

(www.study4exams.gr)

26-1-2021

63^ο Γενικό Λύκειο Αθηνών

Μαρία Ευγενίου